

Економіка

Гринько Марія Костянтинівна

студентка

Київського національного торговельно-економічного університету

Науковий керівник:

Гринюк Н.А.

кандидат економічних наук, доцент

Київський національний торговельно-економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСПОРТНО-ЕКСПЕДИТОРСЬКИХ ФІРМ

Анотація. В статті визначено сутність міжнародної діяльності експедиторських фірм. Проведено дослідження основних показників розвитку міжнародних транспортно-експедиторських послуг в Україні. Розглянуто особливості організації процесу надання міжнародних транспортно-експедиторських послуг на прикладі компанії ТОВ «Київ Авіа Карго».

Ключові слова: міжнародна діяльність, транспортно-експедиторські послуги.

Summary. The article defines the essence of international activities of forwarding companies. A study of the main indicators of the development of international freight forwarding services in Ukraine. The peculiarities of the organization of the process of providing international freight forwarding services on the example of the company LLC "KIY AVIA CARGO" are considered.

Key words: international activity, freight forwarding services.

Актуальність дослідження полягає у тому, що транспортно-експедиторські послуги є важливим елементом сфери міжнародного товарного обігу. Забезпечення міжнародної економічної діяльності підприємств у торгівлі товарами визначається в значній мірі наявною логістичною інфраструктурою та системою транскордонних перевезень. Витрати на доставку і переміщення товарів займають також досить значну частку у обсягах вартості зовнішньоторговельного обороту багатьох секторів економіки. Міжнародні транспортно-експедиторські операції в сучасних умовах потребують удосконалення підходів до управління ними та організації логістичних інформаційних

систем. Важливість теми дослідження посилюється наслідками пандемії COVID-19, внаслідок якої зросла напруженість у міжнародних транспортних потоках, що вимагає пошуку альтернативних шляхів та інструментів оптимізації міжнародних транспортно-експедиторських операцій.

Рівень дослідженості теми. У процесі аналізу наукової літератури було виявлено, що найбільш інформативними джерелами у сфері досліджень організації міжнародної діяльності експедиторських фірм є праці таких науковців як Залізнюк В.П. [1], Козак Ю.Г. [2], Марценюк Л.В. [3], Мельник О.Г. [4], Тодошук А.В. [4], Муқан О.В. [4], Охота В. [5], Петренко ОІ. [6], Дереповська Т.В. [6], Чебан О.Ю. [7] тощо. Однак, подальшого вивчення потребують питання удосконалення міжнародних експедиторських операцій в умовах сучасних глобальних викликів.

Метою статті є вивчення теоретичних особливостей організації міжнародної діяльності транспортно-експедиторських фірм.

Завданнями дослідження є наступні:

- визначити сутність міжнародної діяльності транспортно-експедиторських фірм;
- дослідити основні показники розвитку міжнародних транспортно-експедиторських послуг в Україні;
- розглянути особливості організації процесу надання міжнародних транспортно експедиторських послуг на прикладі компанії ТОВ «Київ Авіа Карго».

Об'єктом дослідження є процес організації міжнародної діяльності транспортно-експедиторських фірм.

Виклад основного матеріалу. Розкриваючи тему статті, варто спочатку звернути увагу на трактування змісту міжнародної економічної діяльності транспортно-експедиторських фірм. Зважаючи на те, що експедиторські компанії займаються переважно міжнародними перевезеннями (за деякими виключеннями вони можуть надавати і інші, супутні, послуги, але їх частка є незначною). Тому міжнародна економічна діяльність транспортно-експедиторських компаній зосереджена переважно на наданні послуг з організації транспортних перевезень вантажів та їх супроводження, включаючи документальне оформлення логістичних операцій. Характеризуючи зміст міжнародної діяльності транспортно-експедиторських компаній, варто звернути увагу на підходи різних авторів (табл. 1).

Деякі наукові підходи до визначення змісту міжнародної діяльності транспортно-експедиторських компаній

Автор	Визначення
Мельник О.Г., Тодошук А.В., Муқан О.В. [4]	Переміщення вантажів або пасажирів, яке здійснюється за допомогою будь-якого виду транспорту, якщо таке переміщення має міжнародний характер: місце відправлення та місце призначення знаходяться на території різних країн або саме переміщення здійснюється на території іноземної країни, а також інші аналогічні ситуації.
Петренко ОІ., Дереповська Т.В. [6]	Доставка вантажів та пасажирів на територію іноземної країни, що може мати місце у двох різних за своїми юридичними умовами ситуаціях: а) при відсутності угоди щодо міжнародного сполучення; б) при наявності двосторонньої або багатосторонньої угоди щодо даного питання.
Козак Ю.Г. [2], Марценюк Л.В. [3]	Перевезення, які, здійснюються між двома та більше країнами, а також виконуються на умовах, встановлених міжнародними угодами. При цьому слід мати на увазі й ту обставину, що сполучення між країнами можуть практично здійснюватися й без укладення міжнародних угод, а на підставі норм внутрішнього права.
Охота В. [5], Чебан О.Ю. [7]	Міжнародним перевезенням вважається перевезення вантажів і пасажирів між двома чи кількома державами, що виконується на умовах, встановлених міжнародними угодами (транспортними конвенціями), укладеними цими державами, особливістю яких є обов'язковий перетин кордону як мінімум хоча б двох суміжних країн.
Залізнюк В.П. [1]	Перевезення між двома і більше країнами. Здійснюючи міжнародні транспортні операції, перевізники надають власникам вантажу транспортні послуги, що є специфічним товаром міжнародної торгівлі.

Джерело: складено автором за [1-7]

Виходячи з вищевикладеного можна узагальнити, що міжнародна економічна діяльність транспортно-експедиторських компаній передбачає здійснення операцій з переміщення вантажів на території різних країн. При цьому міжнародні транспортні перевезення можуть бути охарактеризованими такими нормативами як швидкість та мобільність. Наприклад, автомобільний транспорт порівняно з морським і залізничним, має обмежену кількість вантажу, яка перевозиться [6]. Експедиторські операції в процесі здійснення зовнішньоекономічних операцій характеризується наступними сутнісними ознаками:

- є процесом, тобто передбачає певну послідовність реалізації заходів з переміщення вантажів;
- має ознаки механізму, оскільки передбачає наявність певних елементів для здійснення міжнародних перевезень, в якості яких виступають ресурси підприємств транспортної інфраструктури;
- має транскордонний характер, тобто вантажі перетинають митний кордон.

Охарактеризувавши основні теоретичні аспекти міжнародної діяльності експедиторських компаній, варто також у дати коротку характеристику середовища, в якому вони функціонують, виконуючі операції з міжнародного транспортування та експедирування вантажів.

Показники, що характеризують динаміку вартісних обсягів здійснення міжнародних експедиторських операцій в Україні, наведено у табл. 2

Таблиця 2

Показники, що характеризують динаміку вартісних обсягів здійснення транспортно-експедиторських послуг в Україні у 2015-2019 рр.

Показники	Роки					Приріст, %	
	2015	2016	2017	2018	2019	2019 / 2018	2019 / 2015
Обсяги міжнародних експедиторських операцій, млн.дол.США	5981	6384	6894	7078	7529	6,4	25,9
- в т.ч. при експорті	4932	5264	5718	5769	6101	5,8	23,7
- в т.ч. при імпорті	1049	1120	1176	1309	1428	9,1	36,1
Загальний обсяг експорту-імпорту послуг, млн.дол	13741	14936	15806	15740	15981	1,5	16,3

Джерело: складено за даними Державної служби статистики [8]

Як свідчать дані табл. 2, у 2015 році обсяг міжнародних транспортно-експедиційних послуг в Україні становив 5981 млн.дол., в тому числі 4932 млн.дол складала експедиційні послуги при експорті і 1049 млн.дол – експедиційні послуги при імпорті товарів. У 2019 році порівняно з 2015-м роком відбулося зростання обсягу міжнародних транспортно-експедиційних послуг на 25,9%, в тому числі на 23,7% зросли вартісні обсяги міжнародних транспортно-експедиційних послуг при експорті і на 36,1% - при імпорті. Для порівняння, обсяг зовнішньої торгівлі усіма видами послуг у 2015-2019 рр. збільшився на 16,3%. Таким чином, можемо зробити висновки про те, що міжнародна транспортно-експедиційна діяльність розвивалися активніше порівняно з середньо-економічними тенденціями, зокрема у сфері експорту товарів та імпорту товарів. Це також пояснюється активізації міжнародної торгівлі України з країнами ЄС, що супроводжувалося зростанням обсягу експорту [8].

Важливим показником, що характеризує роль міжнародних транспортно-експедиційних послуг у формуванні міжнародної економічної діяльності суб'єктів господарювання в економіці України, є частка міжнародних транспортних послуг в структурі загальних обсягів зовнішньоекономічної діяльності (рис. 1).

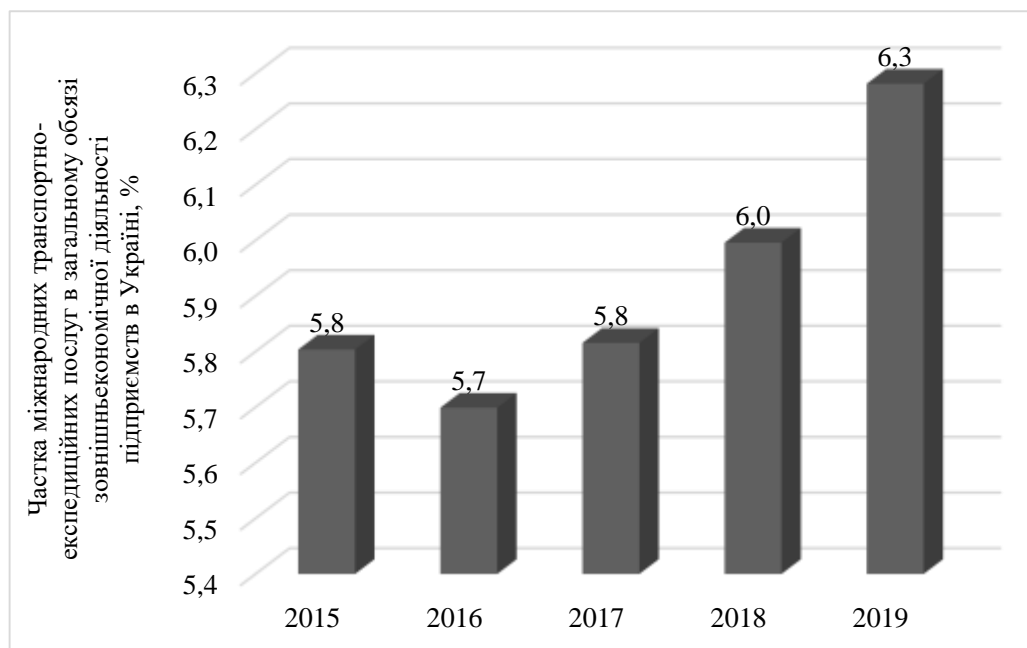

Рис. 1. Частка міжнародних транспортно-експедиційних послуг в загальному обсязі зовнішньоекономічної діяльності в економіці України у 2015-2019 рр., %

Джерело: складено за даними Державної служби статистики [8]

У 2016 році на міжнародні транспортні послуги припадало 43% від загального обсягу зовнішньоекономічної діяльності в межах економіки України. У 2017 році даний показник зріс до 5,8%, а у 2018 році – до 6,0%, у 2019 році – 6,3%. Зростання частки послуг з міжнародних перевезень в загальних зовнішньоекономічних операцій зумовлено дією двох факторів: 1) зростання фізичних обсягів надання послуг (розширення вантажопотоків); 2) зростання вартості послуг перевезення [8].

Зміст і обсяг транспортних операцій у зовнішній торгівлі визначаються умовами поставки товарів в договорах купівлі-продажу (базис поставки) і характером зовнішньоторговельних перевезень вантажів. Характер зовнішньоторговельних транспортних операцій - це сукупність відмінних рис і особливостей транспортних операцій, що класифікуються за певною суттєвою ознакою [3].

Бізнес-процеси міжнародної економічної діяльності включають операції, що пов'язані з організацією взаємовідносин між підприємствами та організаціями, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, і транспортно-експедиційними компаніями. До транспортно-експедиційних операцій в міжнародному бізнесі належать переважно такі: навантаження-розвантаження вантажів, митне оформлення, транспортування та експедирування, тощо [2].

У процесі організації транспортно-експедиторського забезпечення міжнародної економічної діяльності важливу увагу слід звернути на форми перевізних документів, які визначаються видом транспорту а точніше, тими нормативними актами (внутрішніми або міжнародними), відповідно до яких укладаються договори перевезення вантажів (конвенції, угоди, правила, кодекси, статuti та ін.). На залізничному, автомобільному та річковому транспорті основним перевізним документом є накладна. На морському транспорті перевезення може бути оформлене за коносаментом, чартером або, рідше, за накладною. Документами повітряного перевезення є накладна і чартер. При змішаних перевезеннях нормативні форми перевізних документів не встановлені, однак найчастіше оформлюється так званий наскрізний коносамент, що покриває весь маршрут транспортування вантажу [6].

Найчастіше транспортно-експедиторські операції виконуються перевізниками - фірмами, основним видом діяльності яких є транспортування вантажів; експедиторами - транспортними посередниками, основним видом діяльності яких є виконання послуг, пов'язаних з перевезенням вантажів; операторами змішаного перевезення - фірмами, які беруть на себе зобов'язання з доставки вантажу декількома видами транспорту через кілька пунктів перевалки і зберігання, але за одним договором на виконання всіх послуг. Рідше транспортні операції виконують транспортні посередники - агенти, брокерські фірми, лізингові компанії та ін [6].

Надалі розглянемо особливості міжнародних експедиторських операцій на прикладі підприємства ТОВ «Кий Авіа Карго». Метою управління міжнародними експедиторськими операціями на підприємстві ТОВ «Кий Авіа Карго» є задоволення потреб усіх учасників зовнішньої торгівлі у вчасній та якісній доставці вантажу. Відповідно до цього, основними завданнями системи управління міжнародними експедиторськими операціями для ТОВ «Кий Авіа Карго» є наступні:

- виконання умови щодо відправлення-отримання вантажу;
- отримання економічної вигоди від здійсненого транспортного перевезення (це дохід ТОВ «Кий Авіа Карго», оптимізація логістичних витрат компанії-замовника послуги);
- формування зовнішньоторговельної інфраструктури для розвитку зовнішнього ринку як на рівня окремого підприємства, так і на рівні окремих галузей та держави в цілому.

Розглянемо основні елементи механізму організації системи міжнародних експедиторських операцій ТОВ «Кий Авіа Карго» (рис. 2).

Процес організації міжнародних перевезень на ТОВ «Кий Авіа Карго» складається з наступних етапів:

1. Моніторинг умов перевезення, побудова схем маршруту, оформлення відповідної документації;
2. Фінансово-економічне обґрунтування операцій з міжнародних експедиторських операцій;
3. Формування організаційної системи здійснення операцій з міжнародних перевезень.

Рис. 2. Елементи організації міжнародних експедиторських операцій на підприємстві ТОВ «Кий Авіа Карго»

Джерело: складено за даними ТОВ «Кий Авіа Карго»

У свою чергу, 3-й етап складається на наступних підетапів: розвантаження й приймання вантажів; внутрішньо-складське транспортування; складування й зберігання.

Організаційну схему механізму організації міжнародних експедиторських операцій на підприємстві ТОВ «Кий Авіа Карго» наведено на рис. 3.

Розглянемо тепер особливості доставки товарів до клієнтів.

Організація міжнародних транспортних операцій на ТОВ «Кий Авіа Карго» передбачає забезпечення упорядкування процедур взаємодії постачальників, транспортної компанії та вантажоотримувача. Цей процес формується на комунікаціях між логістичним відділом ТОВ «Кий Авіа Карго» та відділами продажу (закупівлі) контрагентів, які є одночасно відправниками та отримувачами вантажів.

Суб'єктами здійснення міжнародних експедиторських операцій підприємством ТОВ «Кий Авіа Карго», як виконавця транспортно-експедиційних послуг, є наступні:

- безпосередньо підприємство ТОВ «Кий Авіа Карго», яке є перевізником та водночас виступає власником транспорту;

Рис. 3. Організаційна схема механізму організації міжнародних експедиторських операцій на підприємстві ТОВ «Кий Авіа Карго»

Джерело: складено за даними ТОВ «Кий Авіа Карго»

- замовники, безпосередні клієнти (фізичні та юридичні особи, на користь яких здійснюється надання послуги з міжнародного перевезення);
- власники транспортних засобів (це організації, які мають на балансі транспортні засоби, що використовуються для міжнародних перевезень);
- посередники (підприємства та організації, які надають інформаційно-консультаційні послуги у процесі здійснення міжнародних перевезень).

Об'єктами міжнародних експедиторських операцій ТОВ «Кий Авіа Карго» є:

- вантажі;
- документація до вантажів.

Основними інструментами управління міжнародними перевезеннями вантажів на ТОВ «Кий Авіа Карго» є: 1) бюджет організації автоперевезень, як складова частина загального бюджету фірми при плануванні господарської діяльності; 2) показники логістики; 3) планування напрямків та маршрутів перевезень; 4) методи аналізу транспортних операцій.

Висновки. Отже, міжнародна економічна діяльність експедиторських компаній передбачає здійснення операцій з переміщення вантажів на території різних країн. При цьому міжнародні транспортні перевезення можуть бути охарактеризованими такими нормативами як швидкість та мобільність. Формування систем логістики в межах надання послуг з міжнародних експедиторських операцій на ТОВ «Кий Авіа Карго» передбачає ряд наступних особливостей: контроль за оформленням вантажу, в т.ч. дотримання усіх необхідних процедур для завантаження; необхідність дотримання митних формальностей на кордоні при перетині вантажу митної території інших країн; витримування встановлених часових графіків та маршрутів щодо переміщення вантажів.

Література

1. Залізнюк В.П. Транспортно-логістичне забезпечення експортної діяльності підприємства / В.П. Залізнюк // Вісник ДОНУУ, 2016. №2. С. 100-107.
2. Козак Ю.Г. Сутність та особливості міжнародних перевезень залізничним транспортом / Ю.Г. Козак // Вісник Одеського національного економічного університету, 2015. №7. С. 82-85
3. Марценюк Л.В. Огляд досвіду реформування провідних залізниць світу / Л.В. Марценюк // Наука та прогрес транспорту. Вісник Дніпропетровського нац. ун-ту залізничного транспорту. 2013. Вип. 1 (43). С.63-81.

4. Мельник О.Г. Перспективи покращення логістичного обслуговування у міжнародних пунктах пропуску для автомобільного сполучення / О.Г. Мельник, А.В. Тодошук, О.В. Муқан // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Менеджмент та підприємництво в Україні : етапи становлення і проблеми розвитку». 2012. № 748. С. 182-189.
5. Охота В. Підвищення ефективності управління міжнародними перевезеннями / В. Охота // Галицький економічний вісник, ТНТУ, 2014. № 1. С. 35-41.
6. Петренко ОІ., та ін. Проблеми розвитку мультимодальних перевезень в Україні та шляхи їх розв'язання. / Петренко ОІ., Дереповська Т.В. // Ефективна економіка. 2017. №5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5582>
7. Чебан О.Ю. Сутність та особливості міжнародних перевезень залізничним транспортом / О.Ю. Чебан // Вісник ЖТУ. 2018. №9. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/114.pdf>
8. Статистична дані Державної служби статистики України // Міжнародні перевезення. URL: www.ukrstat.gov.ua